

Velstand og regionalisme

Ved siden av det europeiske integrasjonsprosjektet, er desintegrasjonen av stater i form av separatisme og løsrivelse en av de tydeligste trendene på det europeiske kartet de siste tjue årene.

Rune Dahl Fitjar,
statsviter, IRIS

KRONIKK

MED KOMMUNISMEN falt også Sovjetunionen, Tsjekkoslovakia og Jugoslavia, med Kosovo som siste skudd på stammen. I Vest-Europa har ingen regioner så langt klart å løsrive seg, men tendensen i form av regionalistiske bevegelser og økt makt til regionene, har vært til stede i flere land.

I Spania har makten gradvis blitt overført til regionene helt siden Franco-diktaturets fall, med Katalonia og Baskerland som stadige pådrivere for sterkere desentralisering. I begge disse regionene er uavhengighet det endelige målet for en betydelig andel av befolkningen, også moderate nasjonalister som tar sterk avstand fra ETAs terroristiske handlinger.

I STORBRIANNIA fikk Skottland i 1999 sitt eget parlament med vide fullmakter, og nasjonalistpartiet vant valget i fjor på et løfte om å holde en folkeavstemning om uavhengighet. Belgiske regioner har kontroll over de aller fleste politikkområder, og det største partiet i det flamske parlamentet, Vlaams Belang, kjemper for uavhengighet fra den belgiske stat. I mindre grad har de samme utviklingstrekkene vært synlige også i flere franske og italienske regioner, mens de tyske delstatene har skaffet seg en rolle på den internasjonale arena gjennom direkte representasjon i EU-systemet.

Denne utviklingen har så langt ikke spredt seg til Norden, hvor bare de autonome regionene Åland, Færøylene og Grønland har regionale partier av en viss størrelse. På bakgrunn av en artikkelserie i Bergensavisen advarer imidlertid Frank Aarebrot om faren for et regionalt protestparti på Vestlandet i en kommentar til Dag og Tid 6. mars, basert på sinnet og aggresjonen han opplever blant folk på Vestlandet mot hovedstaden og sentralmakten.

DETTE REISER SPØRSMÅLET om hvor sannsynlig det er at man kan oppleve liknende utviklingstrekk i Norge som det man har sett i andre europeiske land.

For å besvare dette spørsmålet, må man se på hvilke utviklingstrekk som ligger bak den europeiske utviklingen. Et fellestrekk ved de separatistiske regionene diskutert over, er at de har en felles kultur som de ikke deler med resten av landet. Både i Spania og i Belgia er språklige skiller av vesentlig betydning. I Skottland er ikke dette tilfelle, men den separate organiseringen av skotske institusjoner som utdanningsvesenet og kirken, bidro til å bremse den kulturelle integrasjonen i Storbritannia.

BRUSSEL, BELGIA: «Her slutter Belgia» står det på denne valgplakaten fra høsten 2007. Det høyreekstre partiet Vlaams Belang ønsket å utnytte den politiske krisen i Belgia til å løsrive Flandern fra resten av landet. Kan noe liknende skje på Vestlandet her i Norge? Det er et av spørsmålene i dagens kronikk. (Foto: Scanpix)

■ Grunnlag for vestlandsopprør?

Regioner som har økonomisk makt, ønsker også politisk makt.

Slike kulturelle forskjeller finner man i Norge kun i forhold til urbefolkningene i nord. Dersom man holder seg til Vestlandet, er striden mellom bokmål og nynorsk det eneste som kan likne et kulturelt skille, men nynorsk var aldri ment som noe samlende regionalt språk. Det var alltid ment som en nasjonal målform, som navnet antyder. Vestlendingene samlet seg dessuten aldri om nynorsk: Bokmål vant kampen om de store byene, og ble dermed elitens målform også på Vestlandet, og nynorsk er på vikende front, slik at noe regionalistisk opprør på bakgrunn av nynorsk er stadig mer utenkelig.

DE KULTURELLE SKILLENE i forhold til sentrum har imidlertid vært til stede i de mest opprørske europeiske regionene hele tiden, og de kan således ikke alene forklare hvorfor regionalismen har oppstått eller er blitt styrket i de senere årene. Ved siden av

kulturell egenart, skiller disse regionene seg også ut ved at de har opplevd kraftig økonomisk vekst. Både Baskerland og Katalonia er rikere enn Madrid, og dette har ifølge statsviteren Luis Moreno vært avgjørende for den politiske utviklingen i Spania. I Belgia var Vallonia den rikeste regionen fram til 1970-tallet, og det flamske opprøret begynte for alvor først da regionen ble rikere enn Vallonia.

I Storbritannia er London det ubestridelige økonomiske sentrum, men den skotske nasjonalismen blomstret først for alvor etter oljefunnene i Nordsjøen mot slutten av 1960-tallet. Mens det skotske bruttonasjonalproduktet per innbygger steg fra under 90 prosent av det britiske i 1967 til 98,5 prosent i 1976, økte det skotske nasjonalistpartiet sin oppslutning fra 7 til over 30 prosent i samme periode.

Det er muligens mer korrekt å snakke om flere regionale opprør på Vestlandet enn om ett vestlandsopprør.

DET ER TO SENTRALE GRUNNER til at økonomisk vekst bidrar til regionalisme. For det første kan økonomisk vekst skape økonomiske incentiver til å beholde ressursene i regionen. Rike regioner er normalt netto bidragsyttere til statskassen: De bidrar med en stor andel av verdiskapingen, samtidig som hensynet til omfordeling fører til at fattige regioner får størst offentlige overføringer. For det andre har økonomisk suksess også en psykologisk effekt: Regioner som har økonomisk makt, ønsker også politisk makt. Det økonomiske sentrum vil også være en del av det politiske sentrum.

Det er her Aarebrot ser parallellene til Vestlandet, en region som ifølge ham skaper 70 prosent av den norske nasjonalformuen og bare får 28 prosent tilbake. Tanken er slett ikke ny: Retorikken om at regionen bidrar sterkt til verdiskapingen i landet, var fremtredende i flere politiske leire da Vestlandsrådet ble opprettet i 2003. Tilsvarende argumentasjon har imidlertid også blitt brukt for å fremme regionalistiske tanker i mer avgrensede deler av landsdelen, gjerne knyttet til fylkesnivået eller til byregionene. Enten diskusjonen dreier seg om flere regioner på Vestlandet eller en stor vestlandsregion, er argumentasjonen den samme: Regionen står på den ene siden for en stor andel av verdiskapingen i landet, samtidig som den på den andre siden er underrepresentert i sentrale organer og får en lav andel offentlige overføringer og investeringer.

RETTET MOT den regionale befolkningen har disse argumentene stor gjennomslagskraft, mens de får mindre gehør på den nasjonale politiske arenaen. Dette skaper en spenning som kan gi grobunn for partidannelser. Et regionalt parti på Vestlandet vil imidlertid støte på en utfordring som de skotske, flamske, katalanske og baskiske partiene ikke har, nemlig at det ikke hersker noen enighet på Vestlandet om at det er nettopp Vestlandet som er den mest passende regionavgrensningen. Debatten omkring regionreformen har synliggjort at mange på Vestlandet ikke forholder seg til Vestlandet som region. Verken i Møre og Romsdal eller i Rogaland så folk det som gunstigere å bli styrt fra Bergen enn fra Oslo. I Rogaland har den regionale identiteten knyttet til fylkesnivået steget kraftig de siste femti årene, mens identiteten knyttet til Vestlandet har stått på stedet hvil.

Dermed er det muligens mer korrekt å snakke om flere regionale opprør på Vestlandet enn om ett vestlandsopprør, og i den grad det finnes en fare for partidannelser vil disse antakelig ha sitt utspring i avgrensede deler av landsdelen.

MEST SANNSYNLIG vil imidlertid vestlendingene fortsette å protestere mot sentrum ved å stemme på protestpartiet Frp fremfor elitepartiet Ap.